

– розвиток інститутів дослідницького профілю, що здійснювали б аналітичну роботу з дослідження хабарництва та способів боротьби з ним, проводили відповідний моніторинг і соціологічні дослідження;

– формування інститутів права, що сприяли б зниженню “хабаромісткості” чинного законодавства;

– використання впливу остраху (осуду або покарання) та сорому.

Резюмуючи розгляд проблеми, зазначимо, що поширенню корупції в економіці України сприяє той факт, що більша частина її населення існує в умовах обмеженості не тільки ресурсів (фінансових, матеріальних, інформаційних і культурних), але й доступу до мереж, які їх розподіляють. Така ситуація для одних груп створює умови соціальної винятковості (за допомогою контролю ресурсів, тіньової приватизації, регламентації доступу до закритих мереж), для інших – соціального виключення (з виробництва та соціальної сфери, з впливу на формування влади тощо). Усе це сприяє клановій солідарності та лояльності, ізоляції індивідів від соціально-політичного життя соціуму та участі у демократичних перетвореннях.

Стаття надійшла до редакції 24 лютого 2012 р.

УДК 378.014.543.3(477)

Т. М. БОГОЛІБ,

*професор, доктор економічних наук, декан фінансово-економічного факультету,
завідувача кафедрою фінансів, грошового обігу і кредиту
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди”,
заслужений працівник освіти України*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Досліджено роль університетської освіти в постіндустріальному розвитку України. Здійснено аналіз процесу капіталізації в університетах. Запропоновано основні напрями модернізації економічного механізму їх діяльності.

Ключові слова: університетська освіта, капіталізація, модернізація економічного механізму, постіндустріальне суспільство, конкурентоспроможність, дефіцит державного фінансування, університетська наука, університетський комплекс, дослідницький університет.

The role of the university education in Ukraine's postindustrial development is studied. The process of capitalization at universities is analyzed. The main directions of a modernization of the economic mechanism of their activity are proposed.

Keywords: university education, capitalization, modernization of the economic mechanism, postindustrial society, competitiveness, deficit of state's financing, university science, university complex, exploratory university.

Динамічно розвинуте суспільство можуть побудувати тільки сучасні освічені люди, які здатні гнучко реагувати на постійні зміни та мають почуття відповідальності. Безпосередньою умовою їх виховання є прогресивний розвиток освіти, для

чого державі потрібно реалізувати стратегічно орієнтовану, продуману політику в цій сфері. Одна з головних ролей у даному процесі має належати університетам як ключовому елементу освіти (в Європі вони існують уже більше 900 років, а в Україні – близько 400). Університети належать до еталонних центрів культури, які сприяють збереженню та розвитку різноманітних досягнень людства, тому саме вони зробили великий внесок у розвиток цивілізації та становлення сучасної науки в усьому світі.

Нині університети продовжують зазнавати значних змін, до яких спонукають потреби суспільства, що постійно змінюються, і внутрішня логіка розвитку людського пізнання. Проте протягом століть їх головна місія є незмінною – це навчання інтелектуальної діяльності як професії, виховання інтелектуалів-професіоналів на основі постійного нарощування наукових знань.

Тип європейського університету, що формувався впродовж останніх 200 років, ґрунтується на ідеї Гумбольдта про дослідницький заклад. Пошук істини у процесі досліджень, її передання та поширення під час навчання, формування особистості з високим інтелектом і культурою виховання – головні завдання університету; вони тісно взаємопов'язані, і процес їх вирішення базується на наявності академічної свободи університету.

Пріоритетом нашої держави нині є підвищення ефективності економіки країни та її конкурентоспроможності, що залежить від багатьох факторів, серед яких перше місце займає суттєвий внесок університетів у підвищення ефективності вітчизняної економіки. Це може бути досягнуто при виконанні таких умов:

- створення мережі університетів, які відповідатимуть вимогам постіндустріального суспільства;

- зміни змісту навчання в університетах для студентів, аспірантів, докторантів.

Нове постіндустріальне суспільство, новий зміст навчання, найефективніша творча праця – це три кити, на яких мають будувати свою діяльність сучасні університети. Сьогодні система університетської освіти в Україні є неоднорідною. Існує суттєвий розрив у якості роботи університетів, факультетів, кафедр, викладачів, учених. Якщо не враховувати нові вимоги постіндустріального суспільства, а виходити з діючих, але застарілих, норм, то картина виглядає приблизно так: 50% університетів працюють на “добре” та “відмінно”, решта – на “задовільно” та “незадовільно”.

Багато університетів, особливо приватних, навчають фахівців неякісно. В Україні налічується 192 університети, з них 97 мають статус національних, але при цьому не враховуються досить важливі фактори – якість роботи, відповідність законодавчо та нормативно сформованому поняттю університету. Україна поки що не розробила такої парадигми університетської освіти, яка б забезпечувала успішний розвиток постіндустріального суспільства. Вимоги постіндустріального суспільства до університетської освіти представлені в таблиці.

Постіндустріальне суспільство, як показує досвід розвинутих країн світу, вимагає наявності двох секторів університетської освіти – орієнтованого на практику чи науку, що продиктовано інтересами національного господарства, яке потребує не зрівнювання, а двох категорій фахівців. Перша – це спеціалісти особливо високої кваліфікації, які працюють на рівні світових стандартів нового суспільства. Ідеться про магістрів, які повинні володіти навичками не тільки практико-дослідної, а й науково-дослідної роботи. Друга – це спеціалісти високої квалі-

фікації, які працюватимуть на рівні стандартів і відповідатимуть мінімальним вимогам університетської освіти. Це стосується бакалаврів, навчених тільки одному, але важливому, виду творчої роботи – практико-дослідній.

Специфічні вимоги постіндустріального суспільства до університетської освіти

Сектори університетської освіти постіндустріального суспільства	Відповідні освітні стандарти	Відповідні види творчої роботи, навчання яких потрібно посилити
Орієнтований на науку	Найбільш високі світові стандарти постіндустріального суспільства	Науково-дослідна робота (НДР)
Орієнтований на практику	Високі стандарти, які відповідають статусу спеціаліста	Практико-дослідна робота (ПДР)

Нині Україна перебуває на етапі переходу до постіндустріального суспільства, який вимагає: науково-технічного та науково-управлінського прогресу (у частині університетської освіти – підготовка спеціалістів з творчої науково-дослідної та практико-дослідної роботи); підвищення ефективності та конкурентоспроможності ринкової економіки (у частині університетської освіти – підготовка спеціалістів з усіх видів творчої роботи); формування інформаційного та інноваційного суспільства (у частині університетської освіти – підготовка спеціалістів з творчої інформаційної та практико-дослідної роботи).

Створення постіндустріального суспільства ставить перед університетською освітою завдання формування нової, адекватної йому системи навчання студентів. Суть її полягає в такому: що необхідно зберегти зі старого, а що ліквідувати. Розрізняють два вектори набуття нового: що нового запровадити і що змінити в старому.

У XXI ст. радикальні технологічні, економічні, культурні зрушення охопили всі соціальні інститути суспільства. Поступово зростає роль знань та інформації в соціально-економічному розвитку, що зумовлює їх перетворення в один з ключових факторів економічного добробуту та конкурентоспроможності. Бурхливий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій дозволяє з небаченою раніше швидкістю поширювати нові знання, зміни на ринку праці, коли наукомісткі технології потребують висококваліфікованих працівників і знижують попит на малокваліфіковану робочу силу. Швидкими темпами відбувається глобалізація світової економіки. Усе це підвищує вимоги до університетів у плані задоволення соціальних потреб і спонукає їх, при збереженні основної цільової орієнтації, до суттєвої трансформації своєї діяльності та організаційних структур, що мають опанувати нові функції.

З урахуванням ряду умов, серед яких і різке збільшення вартості повноцінної освіти з одночасним скороченням її державного фінансування, одним з основних напрямів вирішення даного завдання стала капіталізація окремих видів діяльності університетів, а саме – частини освітніх послуг, прикладних НДДКР. Це дістало відображення в “концепції підприємницького університету”, яка достатньо швидко поширюється в розвинутих країнах. Так, Європейська академічна мережа деканів (DEAN) проводить конференції, де обговорює дану проблему; також ство-

рено Європейський консорціум інноваційних університетів (ECIU). Проте підприємницький університет – це все ж не ринкове підприємство. Головним тут є зміна моделі організації та управління діяльністю: перехід від фінансування за державні кошти до багатоканального, на основі самостійного пошуку додаткових джерел.

Проте, на наш погляд, не варто зводити всю різноманітність варіантів і напрямів реформування діяльності та структури університетів у сучасному суспільстві тільки до капіталізації в умовах дефіциту державного фінансування. Цей процес досить широкий, має глибоке коріння і в першу чергу полягає в зміні характеру та поширенні знань, а також домінуючих парадигм науки й освіти.

Головною причиною глибоких трансформаційних процесів, властивих багатьом країнам, є прискорений прогрес у сфері знань і, як результат, поступовий перехід до нової техніко-економічної парадигми суспільного розвитку. Один з основоположників сучасної економічної теорії К. Фрімен вважає, що “сучасні зміни парадигми можна розглядати як рух від технології, яка базується головним чином на вкладанні дешевої енергії, до технології, яка базується переважно на дешевих вкладаннях інформації, запозиченої в успішних мікроелектроніці та телекомунікаційних технологіях”¹. Основні характеристики нової парадигми, яка називається інформаційно-технологічною, такі: інформація – не тільки засіб праці, а й предмет всеохоплюючих ефектів нових технологій, їх мережева логіка, гнучкість процесів, організацій та інститутів, зумовлена інформаційними технологіями, технологічна конвергенція². Усе це закономірно веде до того, що виробничі процеси та продукти в багатьох галузях стають дедалі складнішими і високотехнологічними. Важливість наукових знань у цьому процесі досить висока. Дві раніше самостійні складні системи – наука і виробництво – нині є єдиною великою системою з високою інтенсивністю нагромадження та застосування нових знань. У подібній системі учасникам економічного життя необхідно активніше навчатися, оскільки зростає рівень необхідних трудових здібностей. Збільшується потреба у висококваліфікованих працівниках, які володіють різнобічними навичками і мають високі здібності до швидкого навчання й адаптації. При цьому існує необхідність не просто навчатися, а й опановувати процес навчання, щоразу адаптуватися і творити. Тому від менеджерів і найманих працівників дедалі більше вимагається прагнення до пізнання нового, а економіка стає не такою машинно-інтенсивною.

За подібного типу економіки відбуваються зрушення від чисто технічних навичок до інтелектуальних. Це закономірно веде до зростання ролі системи освіти, у результаті чого виникає нове, велике і складне об’єднання “наука – виробництво – освіта”, і його формування відбувається на основі описаних вище системних принципів, без знищення унікальності кожної з підсистем, а в їх тісній взаємодії.

Розуміння складності оточуючого нас світу вимагає створення нових методик, методів і форм його вивчення – від переважно аналітичного, предметного до синтетичного, системного бачення цілісної картини з відповідними взаємозв’язками та закономірностями. У наукових дослідженнях домінування дисциплінар-

¹ Див.: Dosi Y., Freeman C., Nelson R., Silverbarg G., Soetel L. (Eds). *Technical Change and Economic Theory*. London, 1988, 645 p.

² Див.: К а с т е л ь с М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. М., 2000, с. 23.

ної організації на основі стабільних ієрархічних структур замінюється виробленням знань з між- і багатодисциплінарним характером на базі гнучких тимчасових структур з розмиванням жорстких меж між різними секторами науки та практики. Сучасне суспільство потребує постійного розширення та припливу нових продуктів, технологій, ідей. Швидко оновлювані наукомісткі технології вимагають не знеособлених, бездушних виконавців біля конвеєра, а творчо мислячих, активних спеціалістів, які постійно поповнюють свої знання для прискореного освоєння сучасних техніки та виробничих процесів.

У результаті традиційна концепція навчання та освіти, яка базується на переданні певної суми знань, умінь і навичок, замінюється новою, яка висуває на перший план формування активного запасу ключових компетенцій студентів на основі їх самостійної творчості. Таким чином, навчання поєднується з виробництвом і пошуковою діяльністю, а процес освіти продовжується постійно, протягом усього життя людини. Це означає, що підготовка спеціалістів, особливо вищої кваліфікації, здійснюється не тільки на лекціях в університетських аудиторіях, але й під час їх практичної діяльності в дослідницьких підрозділах, інноваційних фірмах, що виробляють високотехнологічну продукцію.

Так виникли і розвиваються дві тенденції професійної освіти, характерні для епохи переходу до постіндустріального суспільства: об'єднання всіх її рівнів (початкової, професійної, вищої, повної вищої, післявузівської професійної підготовки та перепідготовки) і розвиток системи багатоступінчастої професійної освіти, а також створення різноманітних форм виробничо-університетського навчання, коли протягом усього періоду підготовки або з певного часу спеціалізації студенти поєднують навчання з роботою в наукових і виробничих підрозділах університету.

Трансформація характеру та змісту освіти викликає відповідні зміни в структурах організації та управління університетів. Крім традиційних підрозділів – кафедр і дослідницьких лабораторій з різних дисциплін – у них створюються міждисциплінарні та багатопрофільні навчальні та навчально-дослідницькі лабораторії, дослідно-конструкторські підрозділи, інноваційні підприємства, які виготовляють і реалізують готову інноваційну продукцію на основі дослідницького центру університету як єдиного господарського комплексу (від маркетингових відділів до ремонтних служб). У тісному взаємозв'язку з університетами і часто на їх базі формуються структури, до завдань яких входить просування на ринок університетських розробок, випуск нової наукомісткої продукції, зміцнення зв'язків з промисловістю. До них належать відділи захисту інтелектуальних прав, інтелектуальної власності, бюро технологічного трансферу, малі інноваційні фірми, науково-технічні парки. Серед інтеграційних форм університетів і промислового сектору найбільш відомі такі, як науково-виробничі підприємства, технополіси, спільні дослідницькі програми та центри³. Усі ці структури об'єднуються в гнучкі мережі, які постійно розширюються та створюють базу для ефективного продукування і дифузії інновацій. Належність до такої мережі часто має вирішальне значення для успіху компаній, тому що відкриває їм доступ до новинок і надає можливість накопичувати знання у різних формах – у вигляді прогресивних технологій, новітніх НДДКР, кваліфікованих консультативних, освітніх та інших бізнес-послуг. Саме

³ Див.: R a h m D., K i r k l a n d J., B o z e m a n B. University Industry RLD Collaboration in the United States, the United Kingdom, and Japan. "Kluwer Academic Publishers", 2000, p. 176.

університети, що освоїли нові галузі діяльності, можуть запропонувати найбільш широкий спектр послуг, які сьогодні називають інтелектуальними знаннями.

Можна сказати, що сучасний університет – це вже не тільки вища професійна школа, орієнтована на глибоку підготовку висококваліфікованих спеціалістів, і центр наукових фундаментальних досліджень, а й складна багатопрофільна структура, яка, органічно поєднуючи в собі освітню, наукову та інноваційну діяльність, робить реальний внесок у підвищення регіональної та національної конкурентоспроможності.

З цієї точки зору підприємницький університет є не комерційною організацією, яка торгує освітніми послугами та результатами досліджень, а головним постачальником кваліфікованого людського капіталу, наукових і технологічних рішень – одним словом, ключовим елементом інноваційної системи економіки, яка розвивається та базується на знаннях. Мабуть, уперше за весь період історії сучасної цивілізації знання з феномена суто духовного життя перетворились у діючий інструмент досягнення економічної ефективності та підвищення якості життя. Університети ж як головне джерело і розповсюджувач знань набувають функції опорної структури нової економіки.

В Україні склалася самостійна система вищої освіти, яка має як загальні (для аналогічних систем багатьох країн), так і унікальні властивості. У певний період своєї історії вона забезпечувала рівень підготовки та відповідала потребам розвинутого індустріального суспільства. Проте сьогодні знання швидко застарівають, отже, необхідно міняти парадигми освіти. Крім того, перехідний період породив потребу в масовій перепідготовці спеціалістів для соціальних інститутів, що реформуються чи тільки створюються. Усвідомлення цих проблем дістало відображення в державних документах, які стосуються модернізації української освіти. Складність їх вирішення посилюється гостротою питання щодо фінансових ресурсів, несформованістю ефективних економічних відносин, що заважає створенню системи багатоканального фінансового забезпечення освіти, особливо вищої.

Українська держава прагне зберегти свою роль у підтримці системи освіти, але це не звільняє освітні заклади від необхідності самостійно розробляти та реалізовувати стратегію свого розвитку. У цих умовах перед університетами стоїть таке завдання: реформувати свою діяльність з урахуванням потреб сучасного суспільства, аналізу міжнародного досвіду та його адаптації до наших реалій. Механічне копіювання моделей і принципів, створених в інших історичних, соціокультурних, економічних умовах, – справа неефективна та непотрібна, проте їх критичне осмислення та застосування в межах наших умов і культури дуже необхідні.

У ВНЗ сьогодні працюють близько 60% всіх докторів і кандидатів наук, проте і тут спостерігається перевищення обсягу експорту технологій над імпортом. Тому нині основне завдання – реформувати цей потужний інтелектуальний капітал, здатний приносити його власникам реальний дохід, який дозволить суттєво покращити діяльність і підвищити конкурентоспроможність українських університетів.

Одними із шляхів вирішення цього завдання є поліпшення якості підготовки спеціалістів на основі підвищення ролі університетської науки, використання її результатів для вдосконалення освіти та розробки нової високотехнологічної продукції, реальна інтеграція освіти, науки та інноваційної діяльності в межах університету. Це дозволить: підвищити рівень навчання студентів завдяки засвоєним

теоретичним знанням і придбанню ними дослідницьких, інноваційно-підприємницьких навичок; підняти статус професорсько-викладацького складу за рахунок капіталізації їх інтелектуальних розробок, а на отримані від цього кошти – покращити матеріально-технічну базу викладання та наукових досліджень; використати виробничу базу підприємств, які співпрацюють з університетом у навчальних і дослідницьких цілях; у цілому підвищити престиж університету не тільки як постачальника кваліфікованих кадрів, але і як розробника високих технологій.

Подібний варіант розвитку є поширеним сьогодні за кордоном (прикладом можуть бути Стенфордський і Массачусетський університети та ін.); це реально і в українських умовах, незважаючи на багато труднощів і неузгодженість у чинному законодавстві. Урядом були прийняті стратегічні рішення про зміцнення ресурсної бази ВНЗ, у тому числі шляхом створення університетських комплексів і дослідницьких університетів.

Головним у понятті “університетський комплекс”, на наш погляд, є процес інтеграції, який лежить в його основі, причому інтеграції не тільки за рівнем освіти, але і за сферами діяльності – навчальної, наукової, інноваційної. Останнє логічно передбачає тісну взаємодію університетів не тільки з іншими закладами загальної та професійної освіти, але й з промисловими підприємствами свого та інших регіонів. Такі партнерські зв’язки можуть розвиватися в плані підготовки кадрів, НДДКР, створення та випуску інноваційної наукомісткої продукції. На основі тісного партнерства виникають реальні навчально-наукові, інноваційні університетські комплекси – у формі як однієї юридичної особи (якщо інноваційне підприємство входить до складу університету як його структурний підрозділ), так і асоціації юридичних осіб (якщо університет відіграє роль центру, навколо якого об’єднуються промислові підприємства та бізнес-структури, що потребують кваліфікованих фахівців, нових технологій і розробок)⁴. У результаті багаторічних зусиль ряду університетів в Україні вже з’явилося декілька великих навчально-науково-виробничих університетських комплексів, які об’єднують як освітні заклади різного рівня (інститути, коледжі, ліцеї, структури післявузівської та додаткової освіти), так і малі та середні інноваційні підприємства, інноваційно-технологічні центри, технопарки, дослідницькі та проектні організації, об’єкти інноваційної інфраструктури. Серед таких університетів та академій можна назвати Криворізький навчально-науково-виробничий університетський комплекс, ДННУ “Академія фінансового управління Міністерства фінансів України”, Київський національний торгово-економічний університет, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Національний університет біоресурсів і природокористування. Процес об’єднання розпочався недавно, тому говорити про його ефективність поки що ми не можемо.

Щодо дослідницьких університетів можна сказати, що певні кроки вже зроблено. У 2007 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Державну цільову науково-технічну та соціальну програму “Наука в університетах”⁵ на 2008–2012 рр., яка передбачала створення 5 дослідницьких університетів і визначала обсяги їх фінансування. Головне завдання, яке ставилося перед ними, – підвищення якості освіти на базі інтеграції навчальної, наукової, інноваційної діяльності, зосеред-

⁴ Див.: Knowledge Management in the Learning Society. Paris, EOCД, 2000.

⁵ Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1155 від 19 вересня 2007 р. (див.: <http://www.kmu.gov.ua/control/>).

ження всіх етапів інноваційного циклу в межах контрольованих університетами інноваційних структур (що скоротить час розробки, знизить витрати та збільшить рентабельність діяльності), консолідація зусиль університетів, регіональної влади, зацікавлених підприємств та організацій щодо активізації інноваційної діяльності в регіонах. Популістськими рішеннями попереднього уряду статус дослідницьких надано 11 університетам, але при цьому не визначено критерії даного статусу та механізм фінансування. Як результат, до їх складу потрапили університети, які елементарно не мають якісного кадрового забезпечення.

За сучасної політичної та економічної ситуації університети повинні активно налагоджувати зв'язки з місцевою владою та бізнес-спільнотою, причому стосовно не тільки пропонування своєї інтелектуальної продукції, але й створення попиту на неї. Формувати інноваційну культуру та стимули – одне з головних завдань українських університетів як центрів виробництва і поширення знань. Саме ВНЗ через свій головний продукт – кваліфікованих спеціалістів – можуть сильніше за інших впливати на суспільство, прищеплюючи певні культуру та систему цінностей. Прагнення наукових і педагогічних працівників до професіоналізму, особистого вдосконалення, творчого мислення, широти і гнучкості сприйняття світу – обов'язкова умова формування таких самих якостей у студентів.

Одним із шляхів професійної і творчої самореалізації працівників вищої школи може стати активізація університетського науково-інноваційного підприємництва. Відкриття викладачами та науковими співробітниками власної справи з метою перетворення своїх наукових ідей у комерційний, дохідний, ринковий продукт і залучення до цього студентів як молодший персонал – ефективний спосіб поєднання навчальної, наукової та інноваційної діяльності. Особливо широкі перспективи – у молоді, яка вільна від застарілих звичок і норм. Крім того, наявність можливості для таких учених забезпечити собі гідне життя за рахунок інтелектуального потенціалу може допомогти вирішити проблеми відпливу талантів за кордон і старіння кадрового складу вищої школи.

Важливою є взаємодія науки, освіти та бізнесу, українську формулу якої можна вважати унікальною. Тому вислів Маркса про перетворення науки в “безпосередню продуктивну силу” набуває зовсім не метафоричного змісту: виробництво та бізнес завжди готові до асиміляції нового наукового знання. У результаті сьогоднішнє відкриття вченого завтра втілиться інженером у технічному винаході, який післязавтра бізнесмен матеріалізує у прибутковій продукції, а потім – у частині прибутку від науково-дослідної роботи, і ланцюжок замкнеться, поєднавши науку й освіту з ринком безперервним зв'язком. Постійна циркуляція творчого імпульсу в межах чотирикутника “освіта – наука – наукомістке виробництво – інноваційний бізнес” – основа науково-технічного прогресу, а самі його компоненти є трьома джерелами та чотирма складовими прогресу.

Українська університетська освіта повинна мати нерозривний зв'язок професійної підготовки з конкурентоспроможними науковими дослідженнями. Одночасно слід виробити систему об'єктивних критеріїв оцінки діяльності як освітніх, так і наукових організацій. Для цього потрібно забезпечити:

- 1) великий попит на українську освіту та науку з боку економіки;
- 2) відкритість освіти та науки суспільству та визнання певних зобов'язань перед ним;

3) міжнародну конкурентоспроможність і престиж українського науково-освітнього співтовариства.

Щоб рухатися далі, потрібно проаналізувати існуючі обмеження розвитку цих завдань і визначити, які з них мають системний чи суб'єктивний характер.

Важливим інструментом підвищення якості наукової та освітньої діяльності є проектний підхід, який добре себе зарекомендував під час реалізації діючих державних цільових програм і розробок нових.

В Україні доцільно запустити національний проект "Освіта", у рамках якого передбачити проведення конкурсів серед інноваційних університетів. Це, на нашу думку, дасть можливість не тільки забезпечити прискорений перехід на якісно новий рівень вітчизняних університетів-лідерів, а й виявити потенціал вищої школи України в цілому (інноваційні програми розвитку університетів мають проходити ґрунтовний експертний аналіз та оцінку).

За аналогією з конкурсом інноваційних університетів дійовим засобом у науковій сфері можуть стати конкурси програм розвитку науково-дослідницьких інститутів. Їх мета – визначення реальних інститутів-лідерів у науковому плані, концентрація на них уваги держави, надання їм адресної бюджетної підтримки, а також інвентаризація потенціалу наукових організацій, запропонованого в програмах розвитку, що подаються на конкурс. Так, наприклад, у Росії ці конкурси забезпечили лідерам можливості для прискореного розвитку завдяки оснащенню найсучаснішим обладнанням, залученню провідних кадрів, створенню ефективного інноваційного управління, розширенню міжнародних зв'язків у Росії та за кордоном. Цей досвід можна використати для модернізації економічного механізму діяльності університетів в Україні.

Стаття надійшла до редакції 6 травня 2012 р.
